

Magdalena Jaszczewska
Uniwersytet Gdański
magdalena.jaszczewska@ug.edu.pl
ORCID: 0000-0002-4234-0295

BŁĘDY TŁUMACZENIOWE W TEKSTACH PRZEWODNIKÓW TURYSTYCZNYCH NA PODSTAWIE PRAC STUDENTÓW II ROKU FILOLOGII ROSYJSKIEJ 1. STOPNIA (ZARYS PROBLEMATYKI)

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RP.2023.007>

Zarys treści: Celem niniejszego artykułu jest analiza błędów tłumaczeniowych popełnianych przez studentów rusycystyki będących na wczesnym etapie edukacji w zakresie języka rosyjskiego oraz przekładu turystycznego (przewodników turystycznych, okazjonalnie broszur turystycznych), próba nakreślenia ich przyczyn oraz oceny. Temat ten jest aktualny przede wszystkim ze względu na skąpą reprezentację tego typu tłumaczeń w ofercie polskich uczelni na 1. stopniu studiów filologicznych. Analiza zaprezentowanego w artykule materiału badawczego pozwala na wysunięcie wniosków, iż dysponując ograniczoną ilością czasu, pojawiające się licznie błędy tłumaczeniowe w pracach studentów (oraz towarzyszące im błędy stricte językowe), można jedynie zminimalizować poprzez określony dobór ćwiczeń oraz indywidualną pracę ze studentem.

Słowa kluczowe: przewodnik turystyczny, broszura turystyczna, studenci rusycystyki, błąd tłumaczeniowy, dydaktyka przekładu tekstów turystycznych

Wstęp

Podróże w celach turystycznych towarzyszyły człowiekowi od czasów starożytnych: „Od połowy drugiego tysiąclecia Egipt staje się terenem podróży o charakterze turystycznym dla przyjemności lub dla zaspokojenia ciekawości, przede wszystkim do piramid” (Stabryła 2011: 42).

Obecnie możemy mówić o rozwoju przemysłu turystycznego i rosnącym wciąż zapotrzebowaniu na sprzedaż tzw. produktu turystycznego, częstokroć skierowanego do obcego, zagranicznego odbiorcy, co w naturalny sposób wiąże się ze wzrostem popytu na usługi dobrze wykwalifikowanych tłumaczy i z ofertą proponowaną przez biura tłumaczeniowe w zakresie tłumaczenia przewodników, broszur, folderów i ulotek turystycznych.

Warto zwrócić uwagę, iż przewodniki turystyczne stanowią jeden z najstarszych gatunków literatury podróżniczej, który znany był już w starożytności. Jak zauważa Dominik Ziarkowski:

Za prekursora literatury przewodnikowej uznaje się Pauzanasza, który w II wieku n.e. sporządził wyczerpujący opis poszczególnych regionów Grecji, powstały z myślą o podróżujących. Z *Historii naturalnej* Pliniusza wiadomo, że podobne dzieła powstawały w Grecji jeszcze przed Pauzaniem, jednakże nie zachowały się. W okresie średniowiecza i w epoce nowożytnej tworzone opracowania przeznaczone głównie dla pielgrzymów, zawierające opisy świętych miejsc, do których najczęściej się udawano. Dalszy rozwój przewodników związany był z upowszechnieniem się wyjazdów edukacyjnych, określanych mianem Grand Tour, które rozwinęły się w XVII i XVIII wieku, a następnie z dynamicznym rozwojem turystyki w XIX stuleciu (Ziarkowski 2016: 266).

W Polsce pierwsze przewodniki pojawiły się na przełomie XVI/XVII wieku, jednakże ostateczny model przewodnika zbliżony do nam współczesnych ukształtował się w XIX wieku (Ziarkowski 2016: 266)¹, w Rosji zaś pod koniec XVIII wieku (Dolzhenko 1988: 13).

Słowniki języka polskiego i rosyjskiego zarówno z XX, jak i XXI wieku podkreślają ich praktyczny charakter, por.

¹ Wg Danuty Ostaszewskiej wzorzec przewodnika turystycznego wykształcił się już w XVII wieku, przy czym opis miał tu znacznie większe znaczenie niż we współczesnych przewodnikach turystycznych (Ostaszewska 2015: 75).

Przewodnik, [...] p. = książka podręczna, zawierająca systematycznie ułożone wskazówki w jakim przedmiocie, zwłaszcza dla podróżnych [...] (Arct 1916).

PRZEWODNIK – Książka podająca wiadomości z historii, geografii danego regionu, zawierająca mapy, plany, **podająca praktyczne wskazówki dotyczące podróży, noclegów** itp. Przewodnik turystyczny, krajoznawczy. Przewodnik po Warszawie (Dubisz 2003: 758).

Путеводитель -я; м. Справочник, **содержащий сведения, помогающий ориентироваться в поездке, путешествии, в музее** и т. п. П. по музею. П. по городу. Краткий п. по Эрмитажу. Пользоваться путеводителем. Приобрести п. Маршрут выбирали по путеводителю (Толковый словарь Кузнецова)

Jednakże cech konstytuujących przewodnik turystyczny jest więcej. Jak zauważa Anetta Gajda, z użytkowym charakterem przewodników, które stoją w opozycji do tekstów literackich (choć nie wszyscy podzielają ten pogląd, jak podkreśla autorka), łączy się funkcja informacyjna i pragmatyczna, wielogatunkowość (heterogeniczność), szczególnie relacja nadawczo-odbiorcza (Gajda 2013: 8). Specyfice warstwy treściowej i strukturalnej przewodnika turystycznego, jego pragmatycznej funkcji, jak i procedurom tłumaczeniowym przy przekładzie przewodników turystycznych dogłębne studium poświęciła Maria Mocarz w swojej monografii *Interkulturowość w przewodniku turystycznym* (Mocarz 2011). Badaczka podkreśla między innymi, że w tekstach przewodników odbiorcą jest przeciętny czytelnik i to on wyznacza granice inności, które stanowią immanentną cechę tego typu prac, co według Mocarz rodzi naturalną potrzebę stosunkowo częstej eksplikacji w tekście pojęć typowych dla kultury oryginalnej (Mocarz 2011: 50).

Warto również zaznaczyć, iż często stosowanym kryterium podziału przewodników jest zasięg terytorialny (kraje, regiony, świat, obiekty, trasy itd.) (Ziarkowski 2016: 265).

Literatura poświęcona trudnościom w procesie przekładu tekstów o kulturze*

Również tematyka trudności (czy też błędów) pojawiających się między innymi w tłumaczeniu tekstów o kulturze znalazła swoje miejsce przede wszystkim w pracach Romana Lewickiego, choćby w artykule *O nazwach realiów i ich tłumaczeniu – próba rewizji* (2015), Anny Szczęsny: *Embarras de choix – nazwy własne jako odwieczny problem w dydaktyce tłumaczenia pisemnego. Między normą a uzusem (na przykładzie tekstów polskich i rosyjskich)* (2011), *Czy można się uczyć na (cudzych) błędach? Z problematyki nauczania tłumaczenia pisemnego* (2007–2008), *Eklezjonimy jako problem przekładowy (na materiale języka rosyjskiego i polskiego)* (2021), w monografii Zofii Kozłowskiej i Anny Szczęsny *Tłumaczenie pisemne na język polski* (2018). Wyżej wymienione prace uwypuklają, opisują i wskazują drogi przezwyciężenia trudności pojawiających się w procesie tłumaczeniowym. Prace te są nieodzowne w nauczaniu przekładu turystycznego studentów filologii rosyjskiej. Należy również wziąć pod uwagę szereg innych pozycji naukowych, które pośrednio odnoszą się do przekładu przewodników turystycznych, a nie zawsze są skierowane do rusycystów².

Cel artykułu

Celem niniejszego artykułu jest analiza błędów tłumaczeniowych popełnianych przez studentów rusycystyki na wczesnym etapie edukacji w zakresie

* Teksty przewodników turystycznych zaliczam, za Romanem Lewickim, do tekstów o kulturze. Ten wybitny uczony w swoim artykule *Wymiar kulturowy w przekładach tekstów użytkowych* zauważa, że „[...] w ramach tekstów o kulturze można umieścić nie tylko monografie o sztuce czy historii, ale również właśnie przewodniki turystyczne; można tu dodać także niektóre teksty publicystyczne. Warstwa informacyjna, niewątpliwie najważniejsza w ich treści, jest ściśle powiązana z warstwą emocjonalną, z odwołaniami do realiów kognitywnych i kulturowymi wzorami zbiorowego postrzegania świata” (Lewicki 2020: 163). W tym miejscu również należy zauważyć, iż „[t]urystyka jest uznawana za funkcję, element i przekaz kultury oraz czynnik przemian kultury” (Jędrzyśak 2008: 13).

² Wciąż ukazują się pozycje poświęcone błędom tłumaczeniowym w innych językach (zob. choćby Knap 2017: 59–75).

przekładu turystycznego³ (a mianowicie przewodników turystycznych, okazjonalnie także broszur turystycznych) oraz próba przedstawienia ich przyczyn. Temat ten jest aktualny przede wszystkim ze względu na skąpą reprezentację ćwiczeń z przekładu turystycznego znajdujących się w ofercie uczelni polskich na 1. stopniu studiów filologicznych.

Opis zajęć

Zajęcia z przekładu tekstów turystycznych w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich UG w ramach specjalności Translatoryka i język biznesu mają charakter praktyczny. W ramach ćwiczeń studenci mierzą się z trudnościami dotyczącymi tłumaczenia tekstów użytkowych, w tym przewodników turystycznych. Należy zwrócić uwagę, że przekład przewodników czy broszur turystycznych ze względu na bogactwo poruszanych tematów, począwszy od dzieł kultury, a skończywszy na zagadnieniach geograficznych stanowi nie lada wyzwanie nie tylko dla studentów, ale i dla doświadczonych tłumaczy. Złożoność tej problematyki znalazła swój wyraz w pracach wielu przekładoznawców, których nazwiska zostały przytoczone w danym artykule. Ponadto dla studentów-rusycystów dodatkowa trudność łączy się z podobieństwem dwóch słowiańskich języków fleksyjnych: rosyjskiego i polskiego, co przekłada się na interferencję na płaszczyźnie morfologicznej, składniowej i leksykalnej, a nawet ortograficznej. Temu zagadnieniu między innymi swoje uwagi poświęciła Wanda Stec (2020). Zajęcia z przekładu tekstów turystycznych i hotelarskich ze względu na ograniczony⁴ czas, jaki jest im poświęcony, mają za zadanie zasygnalizować, a przede wszystkim unaocznic młodym adeptom przekładoznawstwa problemy i pułapki tłumaczeniowe, jakie mogą pojawiać się w trakcie tłumaczenia. Do innych równorzędnych celów ćwiczeń audytoryjnych należy zaliczyć: wskazanie sposobów przewyciężenia trudności w przekładzie przewodników tury-

³ Przekład tekstów turystycznych oraz technicznych są zajęciami, które rozpoczynają cykl ćwiczeń praktycznych w ramach specjalności *Translatoryka*... na drugim roku filologii rosyjskiej. Należy również zwrócić uwagę, że pod koniec IV semestru studenci z ćwiczeń praktycznych języka rosyjskiego powinni osiągnąć poziom B1+.

⁴ Przedmiot „Przekład tekstów z zakresu turystyki i hotelarstwa” to ćwiczenia w wymiarze zaledwie 15 godzin dydaktycznych, z czego tekstami stricte turystycznymi studenci zajmują się połowę tego czasu.

stycznych, między innymi poprzez utrwalenie nawyku samosprawdzania własnej wiedzy i umiejętności nie tylko w zakresie różnych płaszczyzn języka obcego, ale też ojczystego, przeprowadzania głębszej kwerendy w literaturze przedmiotowej i podmiotowej w zakresie prezentowanego zagadnienia, przełamania oporu wobec korzystania z wiedzy specjalistów w wypadku braku dostępności do literatury przedmiotu lub niejasności w celu uniknięcia tłumaczenia syntagmatycznego. Ponadto na zajęciach są wdrażane procedury tłumaczeniowe: *adaptacja* (w tym opuszczenia) i *egzotyzacja* (towarzysząca jej eksplikacja; wykorzystanie transkrypcji przy nazwach własnych, które nie mają ekwiwalentów uznanych). W tym celu prowadzący/a zwraca szczególną uwagę na przydatne w tłumaczeniu narzędzie transliteracji/transkrypcji pism niełacińskich, dostępne w postaci projektu na stronie <https://www.ushuaia.pl/transliterate/> oraz źródła normatywne, jakie stanowią prace Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej (KSNG) oraz protokoły te same Komisji. Podkreśla się zmienność norm w zakresie nazewnictwa geograficznego, wskazuje się na ekwiwalenty uznane przy translacji tzw. realiów oraz na fakt, że błędy są naturalną i immanentną częścią składową samego procesu uczenia się.

Typologia błędów tłumaczeniowych

Pewne informacje dotyczące typologii/istoty błędów tłumaczeniowych możemy znaleźć już w Małej encyklopedii przekładoznawstwa Urszuli Dąmbskiej-Prokop⁵, jednakże jak zauważa Krzysztof Hejwowski w książce *Iluzja przekładu* z 2015 roku, literatura na temat błędów tłumaczeniowych nie jest bogata. Tuż po ukazaniu się książki Hejwowskiego, na rynku polskim pojawiła się następna pozycja podejmująca to zagadnienie zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym – wspomniana książka Zofii Kozłowskiej i Anny Szczęsny (2018)⁶. Autorki dla celów dydaktycznych zaliczają do błędów tłumaczeniowych: nieoddanie treści, informacji, intencji oraz błędy leksykalne, które powodują wypaczenie sensu.

⁵ Autorka omawia błędy w tłumaczeniu, które mogą być zakwalifikowane jako błędy językowe i tłumaczeniowe.

⁶ Książka ta stanowi świetne kompendium dla początkującego tłumacza i nie tylko.

Według Hejwowskiego

[...] błąd tłumaczeniowy to zakłócenie ekwiwalencji [...]. A zatem błędem tłumaczeniowym będzie zarówno mylna interpretacja, niezrozumienie oryginału, jak i błąd gramatyczny czy ortograficzny w języku docelowym (Hejwowski 2015: 293).

Ostatecznie autor dzieli je na *błędy interpretacji* i *realizacji*⁷. Naturalnie, kryteria wyróżnienia (zaklasyfikowania) konkretnego błędu tłumaczeniowego mogą być odmienne w zależności od tego, z jakim rodzajem tekstu mamy do czynienia, czy są to na przykład teksty przewodników turystycznych⁸, czy też teksty regulaminów hotelowych oraz szereg innych.

Dla celów danego artykułu posłużę się klasyfikacją Hejwowskiego przy uwzględnieniu specyfiki tekstów turystycznych.

Materiał badawczy

Materiał badawczy stanowią wybrane przeze mnie wyimki z prac studentów II roku studiów rusycystycznych w zakresie tłumaczenia przewodników (okazjonalnie broszur) turystycznych z języka rosyjskiego na język polski. Biorąc pod uwagę ograniczenie czasowe kursu praktycznego, studenci mają za zadanie po krótkim ogólnym wprowadzeniu teoretycznym przetłumaczyć

⁷ Do błędów interpretacji dany badacz zalicza: „ekwiwalenty słownikowe” lub „rozpowszechnione”, *faux amis*, pomylenie dwóch wyrazów (zwrotów) języka wyjściowego, *mylna interpretacja znaczenia jednostki leksykalnej języka wyjściowego*, *kalki*, *złe odczytanie struktury języka wyjściowego*, *nierozpoznanie elementu kultury wyjściowej*, *błędy wynikające z braku wiedzy ogólnej i specjalistycznej*, *zła interpretacja sceny/scenariusza*. Za błędy realizacji Hejwowski uznaje: *błędy języka docelowego (powstałe w wyniku interferencji)*, *wybór niewłaściwego ekwiwalentu*, *nieuzasadnione udomowienie (niewiarygodne elementy funkcjonalne, zastępowanie obcych nazw własnych apelatywami)*, *nieuzasadniona egzotyzacja*, *niedotłumaczenie (tzn. stosowanie niewłaściwych hiperonimów, nieuzasadnionych opuszczeń, neutralizacja nacechowania językowego, brak potrzebnych objaśnień)*, *nadtłumaczenie (stosowanie nieuzasadnionych dodatków, stosowanie podwójnych wersji tłumaczenia danego elementu, niepotrzebne objaśnienia)*, *poprawianie oryginału (cenzura, upiększenie przekładu)*, *brak konsekwencji w stosowaniu technik tłumaczeniowych, łamanie uznanych konwencji tłumaczeniowych*.

⁸ Zwraca na to uwagę również sam Hejwowski (na przykładzie tekstu poezji i prozy) za Martą Kaźmierczak (Hejwowski 2015: 291).

na każde kolejne zajęcia po jednym z fragmentów tekstu (stanowiących jedną całość o objętości 200–250 znaków, najczęściej był to jeden paragraf), wśród których znalazły się teksty dotyczące zarówno kultury rosyjskiej, jak i białoruskiej oraz kazachskiej w wersji rosyjskojęzycznej.

Na potrzeby niniejszego artykułu wybrałam fragmenty tekstów pochodzące z tłumaczenia przewodników na język polski wykonywane przez studentów filologii rosyjskiej w ramach zajęć z przekładu tekstów turystycznych. Zostały one zapożyczone z następujących bedekerów: o Petersburgu, po Kazachstanie i Azerbejdżanie. Niektóre zaprezentowane wyimki zaczerpnięto z broszur turystycznych o Białorusi. Wszystkie wyżej wymienione teksty były zróżnicowane pod względem treściowym⁹.

Przykłady błędów tłumaczeniowych ze względów praktycznych zostały przedstawione w postaci tabelarycznej.

BŁĘDY INTERPRETACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	przekład na j. polski	powinno być ¹⁰
<i>faux amis</i> ¹¹ lub kalka językowa	На низменных территориях обосновались джейраны, кабаны, волки, лисицы, зайцы, нутрии, фазаны, утки, лысухи (кашкалдаки), султанские куры (султанки).	Tereny nizinne zasiedlają: gazele (gazele czarnoogonowe, dżejrany), dziki, wilki, lisy, zające, nutrie, bażanty, kaczkę, chruściele, kury sułtańskie (sułtanki).	султанские куры powinno być <i>modrzyki zwyczajne</i> (łac. <i>Porphyrio porphyrio</i>) ¹²

⁹ Poruszały one tematykę krajobrazu miejskiego wokół rzeki Fontanki w Petersburgu, kultury niematerialnej Kazachów, walorów przyrodniczych Azerbejdżanu czy atrakcji miejskich, przyrodniczych i kulturowych na Białorusi.

¹⁰ W kolumnie 4 (*powinno być*) podaję propozycje odpowiedzi. Należy podkreślić, że w przekładzie ważne jest zachowanie ekwiwalencji.

¹¹ Trudno określić motywację osób tłumaczących tekst. Mamy tu do czynienia bądź z kalką językową bądź z fałszywymi przyjaciółmi tłumacza. Na przykład samemu rosyjskiemu leksemowi *султанка* odpowiadają w języku polskim różne leksemy: sułtanka – 1) rodzynka; 2) nałożnica lub żona sułtana za <https://sjp.pwn.pl/sjp/;2525240/>, a także kura rasy sułtan (kura rasy białej) za <https://po.supermg.com/zwierzat/15776-sultanka-biala-rasa-kurczakow-cechy-hodowli-w-domu.html>.

¹² Ponadto w wypadku tłumaczenia nazw gatunków roślin i zwierząt warto dodatkowo podać w nawiasie ich nazwy systematyczne, tj. łacińskie nazwy naukowe, aby nie było wątpliwości co do właściwej identyfikacji taksonów.

BŁĘDY INTERPRETACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	przekład na j. polski	powinno być ¹⁰
faux amis	Мест, где можно попробовать белорусские «прысмакі» в городе полно: от дорогих ресторанов в стиле модерн , до кафе с аутентичным интерьером в духе настоящей белорусской хаты.	Miejsz, gdzie można spróbować białoruskich przysmaków, w mieście jest wiele: od drogich restauracji w nowoczesnym stylu , po kawiarnie z autentycznym wnętrzem w duchu prawdziwej białoruskiej chaty.	в стиле модерн – powinno być w stylu secesyjnym
faux amis	Говорят, что человек – это то, что он ест. Но дело не только в национальной кухне, важна и атмосфера: домик в деревне, рушник на столе, жбан топлёного молока и что-то томящееся в печи.	Mówi się, że człowiek jest tym, co je. Ale nie chodzi tylko o kuchnię narodową, ważna jest również atmosfera: domek na wsi, ręcznik na stole, dzban roztopionego mleka i coś marniejącego w piecu	dzban roztopionego mleka powinno być pieczonego mleka plus eksplikacja (tradycyjny napój kuchni białoruskiej, ukraińskiej i rosyjskiej przygotowywany w piecu)
faux amis ¹³	В высокогорных частях страны обитают безоаровые козлы, муфлоны, туры и др., а из птиц – фазаны, куропатки, кекпики, турачи, улары каспийские и тетерева кавказские.	W wysokogórskich częściach kraju żyją kozy bezoarowe, muflony, туры itp., a wśród ptaków – bażanty, куропатwy, кекпики, frankoliny, śnieżki kaspijskie i cietrzewie kaukaskie.	tury powinno być koziorożce kaukaskie (Capra caucasica)

¹³ W języku rosyjskim jeden z dwóch homonimów *тур* oznacza 1. wymarły dziki byk (вымерший дикий бык) zwierzę; 2. koziorożec kaukaski (горный кавказский козёл) za <https://gufo.me/dict/ozhegov/тур>.

BŁĘDY INTERPRETACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	przekład na j. polski	powinno być ¹⁰
użycie nazwy odnoszącej się do innej części desygnatu, wynikający z braku wiedzy ogólnej - błąd leksykalny	<i>Гость режет мясо и угощает каждого лакомыми кусочками: тазовые кости и голень отдает старикам [...].</i>	<i>To gość kroi mięso i częstuje wszystkich smakołykami: kośćmi miednicy, udkiem – starszym [...]</i>	udkiem powinno być giczą baranią
<i>mylna interpretacja znaczenia jednostki leksykalnej języka wyjściowego/lub błąd ortograficzny¹⁴</i>	<i>Туристическим эльдорадо можно считать Казахстан уже потому, что одной и самых почитаемых здесь традиций является гостеприимство.</i>	<i>Za turystyczne El Dorado uważa się Kazachstan, ponieważ gościnność jest jedną z jego najbardziej czczonych tradycji.</i>	El-Dorado (mityczna kraina) powinno być eldorado (kraj opływający w bogactwa)
<i>mylna interpretacja znaczenia jednostki leksykalnej języka wyjściowego wynikająca prawdopodobnie z braku rejestracji przez niektóre powszechnie dostępne słowniki opisowe j. rosyjskiego leksemu томить/томиться w znaczeniu dusić/dusić się – gotować/gotować się na małym ogniu</i>	<i>Говорят, что человек – это то, что он ест. Но дело не только в национальной кухне, важна и атмосфера: домик в деревне, рушник на столе, жбан топлёного молока и что-то томящиеся в печи.</i>	<i>Mówi się, że człowiek jest tym, co je. Ale nie chodzi tylko o kuchnię narodową, ważna jest również atmosfera: domek na wsi, ręcznik na stole, dzban roztopionego mleka i coś marniejącego w piecu.</i>	marniejącego powinno być duszonego w piecu.

¹⁴ Trudno określić motywację osoby przekładającej dany tekst odnośnie do wybranego przez nią ekwiwalentu.

BŁĘDY INTERPRETACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	przekład na j. polski	powinno być ¹⁰
kalka językowa - błąd wynikający z braku wiedzy specjalistycznej	Здесь произрастает более 4500 видов растений, в том числе множество лекарственных, значительное количество растений-эндемиков: лилия тальшская, тюльпан карабахский , шафран каспийский, касатик камиллы и др.	Rośnie tu ponad 4500 gatunków roślin, w tym wiele leczniczych, znaczna liczba roślin endemicznych: lilia tałyszka ¹⁵ , tulipan karabachski , szafran kaspijski, irys kamilla itp	тюльпан карабахский – tulipan armeński ¹⁶
kalka językowa lub pomylenie dwóch podobnie brzmiących zwrotów во все времена (od zawsze) z всё время (przez cały czas)	Во все времена степняки делали все возможное, чтобы угодить гостю.	Przez cały czas stepowcy робили wszystko co możliwe, aby dogodzić przybyaszowi.	przez cały czas – powinno być od zawsze

¹⁵ Wydaje się, że została tu przetłumaczona nazwa miejscowa rośliny. Przykładowo w bazie nazw roślin świata z łac. epitetem *talyshense* jest tylko 1 gatunek, ale maku (*Papaver*). Jak podkreślają botanicy, w danym przypadku nie jest jasne, czy rzeczywiście chodzi o jakiegoś przedstawiciela rodzaju *Lilium* (pol. lilia) czy też jakiegoś pokrewnego, przypominającego ją z wyglądu, bowiem nazwy miejscowe odbiegają od taksonomii naukowej (konsultacja z pracownikiem naukowym PAN).

¹⁶ *Tulipa karabachensis* został włączony do wcześniej opisanego, szerzej ujętego gatunku – *T. armena* (konsultacja z pracownikiem naukowym PAN). Warto zaznaczyć, iż w wyniku głębszej kwerendy w źródłach internetowych student mógł uzyskać podobną informację.

BŁĘDY INTERPRETACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	przekład na j. polski	powinno być ¹⁰
<i>mylna interpretacja struktury gramatycznej języka wyjściowego (błąd gramatyczny - użycie l. poj. zamiast l. mn.)</i>	После того как через реку были проложены трубы, питавшие водой из Лиговского канала фонтаны Летнего сада, Безымянный ерик получил свое новое название. Он стал именоваться Фонтанной рекой, затем Фонтанкой.	Gdy w rzece położono rury, prowadzące wodę z kanału Ligowskiego do fontanny w Letnim Ogrodzie rzeczułka otrzymała swoją nową nazwę. Z początku nazywaną ją Fontannową rzeką, potem Fontanką.	fontanny – powinno być fontann
<i>kalka¹⁷ słowotwórcza lub błąd stylistyczny użycie archaizmu</i>	Во все времена степеняки делали все возможное, чтобы угодить гостю.	Przez cały czas stepowcy robili wszystko co możliwe, aby dogodzić przybyşzowi.	stepowcy powinno być mieszkańcy stepów

BŁĘDY REALIZACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	tekst w j. polskim	powinno być
<i>błąd składniowy powstały w wyniku interferencji językowej (błąd języka docelowego)</i>	Гость режет мясо и угощает каждого лакомыми кусочками: тазовые кости и голень отдает старикам, грудинку – зятю или невестке и т.д.	To gość kroi mięso i częştuje wszystkich smakołykami: kośćmi miednicy, udkiem – starszym , pierś – zięciowi bądź synowej.	starszym powinno być częştuje osoby starsze
<i>błąd semantyczny (lub stylistyczny) powstały w wyniku interferencji językowej (błąd języka docelowego)</i>	В наше время застолье во многом изменило формы, но не утратило древних законов гостеприимства.	W naszych czasach, ucztę silnie zmieniły swoją formę, jednakże nie zatraciły one dawnych zasad swej goştinności.	silnie powinno być bardzo, znacznie, w znaczący sposób

¹⁷ Hejwowski zauważa, iż błędy takie można zaliczyć do błędów języka docelowego, jednakże wg niego, są one spowodowane brakiem analizy znaczenia danej jednostki języka wyjściowego (Hejwowski 2015: 303).

BŁĘDY REALIZACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	tekst w j. polskim	powinno być
nieuzasadnione użycie hiperonimu	<i>Во все времена степеняки делали все возможное, чтобы угодить гостю.</i>	Ludy Eurazji robiły wszystko, co tylko możliwe, aby zadowolić swojego gościa.	Ludy Eurazji powinno być mieszkańcy stepów
nieuzasadnione użycie hiperonimu	<i>На низменных территориях обосновались джейраны, кабаны, волки, лисицы, зайцы, нутрии, фазаны, утки, лысухи (кашкардаки), султанские куры (султанки).</i>	Tereny nizinne zasiedlają: gazele (gazele czarnoogonowe, dżejrany), dziki, wilki, lisy, zające, nutrie, bażanty, kaczki, chruściele , kury sultańskie (sultanki).	chruściele powinno być łyski zwyczajne (Fulica atra)
nieuzasadnione użycie hiponimu	<i>На низменных территориях обосновались джейраны, кабаны, волки, лисицы, зайцы, нутрии, фазаны, утки, лысухи (кашкардаки), султанские куры (султанки).</i>	Na terenach nizinnych osiedliły się dżejrany, knury , wilki, lisy, zające, nutrie, bażanty, kaczki, łyski , sultańskie kury (sultanki).	knury powinno być dziki
brak eksplikacji lub błąd interpretacji (faux amis)	<i>Увезти с собой на родину вышиванку как кусочек белорусской культуры</i>	Zabrać ze sobą w rodzinne strony wyszywankę ¹⁸ – kawałeczek białoruskiej kultury.	wyszywankę powinno być wyszywankę (charakterystyczny białoruski ubiór ludowy)

¹⁸ Wyszywanka w języku polskim oznacza między innymi «tkaninę z wyhaftowanym wzorem» lub «wyhaftowany wzór lub naszytą ozdobę z koralików, cekinów itp.» za: Słownik PWN, w j. rosyjskim zaś słowo to oznacza tradycyjną haftowaną koszulę, wyszywanka – definicja, synonimy, przykłady użycia, <https://sjp.pwn.pl/sjp/wyszywanka;2540987.html>

BŁĘDY REALIZACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	tekst w j. polskim	powinno być
brak eksplikacji	Говорят, что человек – это то, что он ест. Но дело не только в национальной кухне, важна и атмосфера: домик в деревне, рушник на столе , жбан топлёного молока и что-то томящееся в печи.	Mówi się, że człowiek jest tym, co je. Ale nie chodzi tylko o kuchnię narodową, ważna jest również atmosfera: domek na wsi, ręcznik na stole , dzban roztopionego mleka i coś marniejącego w piecu.	ręcznik powinno być ręcznik (typowy element kultury białoruskiej wykorzystywany w roli obrusa) lub/rusznik
brak opuszczenia	Заглянуть в дом-музей Тадеуша Костюшко в Косово –путешественника и революционера, чьим именем названы два округа в США и наивысшая точка в Австралии.	Zajrzeć do Muzeum Tadeusza Kościuszki w Kosowie, podróżnika i rewolucjonisty , którego imieniem nazwano dwa hrabstwa w USA i najwyższy szczyt Australii.	podróżnika i rewolucjonisty powinno być opuszczenie ¹⁹
kalka w połączeniu z transliteracją	Здесь произрастает более 4500 видов растений, в том числе множество лекарственных, значительное количество растений-эндемиков: тюльпан карабахский, шафран каспийский, касатик камиллы и др.	Rośnie tu ponad 4500 gatunków roślin, w tym wiele leczniczych, znaczna liczba roślin endemicznych: lilia tałyńska, tulipan karabachski, szafran kaspijski, irys kamilla itp.	irys kamilla powinno być kosaciec Camila ²⁰

¹⁹ Wydaje mi się, że w tym wypadku opuszczenie jest uzasadnione, gdyż Polakom postać Tadeusza Kościuszki konotuje się bardzo wzniośle – z bohaterem narodowym, wojownikiem, a nie z wizerunkiem rewolucjonisty i podróżnika. W literaturze naukowej możemy znaleźć informacje dotyczące tylko opuszczenia związanego z negatywną percepcją postaci historycznych, wydarzeń historycznych w poszczególnych kulturach (Mocarz 2011), (Lewicki 2020).

²⁰ Po konsultacji ze specjalistą – botanikiem.

BŁĘDY REALIZACJI			
podtyp błędu	tekst w j. rosyjskim	tekst w j. polskim	powinno być
<i>transliteracja angielska w nazwach własnych (wraz z błędnym jej zapisem) oraz brak konsekwencji w przekazie nazw własnych</i>	<i>Маховая улица, улица Маяковского, улица Жуковского</i>	<i>Mokhovaya ulitsa, Mayakowskaya ulitsa, ul. Żukowskiego</i>	<i>Mokhovaya ulitsa, Mayakowskaya ulitsa</i> powinno być <i>ulica Machowaja, ulica Majakowskiego</i>
użycie angielskiego ekwiwalentu (rzadko)	Соляной Городок	Salt town	<i>Salt town</i> powinno być <i>Miasteczko Solne</i>
nieuzasadnione udomowienie	<i>Троицкий собор</i>	<i>Katedra Świętej Trójcy</i> ²¹	<i>Katedra Świętej Trójcy</i> powinno być <i>Sobór Świętej Trójcy</i>

Podsumowanie

Jak można zauważyć, na początkowym etapie edukacji w tłumaczeniach przewodników i broszur turystycznych pojawiają się wszelkiego rodzaju błędy tylko po części charakterystyczne dla młodych adeptów sztuki przekładu (są to zarówno błędy interpretacji, jak i realizacji). Największe trudności wiązały się przede wszystkim z tłumaczeniem nazw przedstawicieli fauny, flory, mikrotoponimów (stosowanie transliteracji angielskiej), z tłumaczeniem syntagmatycznym (m.in. brakiem opuszczenia), brakiem eksplikacji, z mylną interpretacją wyrazów wieloznacznych, interferencją w zakresie systemu leksykalnego i fleksyjnego języka polskiego. Ponadto błędom tłumaczeniowym towarzyszą błędy sensu stricte językowe – ortograficzne (np. *kanal Ligowski* zamiast *Kanał Ligowski*), gramatyczne (*na podstawie szkicu architekta G. Quarenghi* zamiast *G. Quarenghiego*) itd.

Uogólniając, przyczyny, które wywołały błędy, można przyporządkować do dwóch kategorii. Na potrzeby niniejszej pracy nazwałam je czynnikami obiektywnymi (stanowią one rzeczywiste trudności w procesie przekładu)

²¹ Pomimo uwrażliwiania studentów na specyfikę tekstu przewodnika turystycznego, dla którego kategoria inności stanowi jego immanentną cechę, nieuzasadnione udomowienie nazw świętyń (np. użycie zamiast leksemu *cerkiew* – *kościół*) pojawia się również w niektórych pracach wieńczących semestr.

i czynnikami subiektywnymi (zależnymi już od osoby dokonującej tłumaczenia).

Czynniki obiektywne:

- trudności związane z tłumaczeniem nazw obiektów sakralnych, co wiąże się z odmiennymi konfesjami dominującymi w obu państwach. Oczywiście, jest to twardy orzech do zgryzienia także dla doświadczonego tłumacza, zwłaszcza, że wymaga od niego szerokiej wiedzy z zakresu kultury prawosławnej;
- trudności związane z translacją nazw własnych, zwłaszcza toponimów, hydronimów, mikrotoponimów nieuwzględnionych przez Komisję ds. Standaryzacji Nazw Geograficznych, a niewielka liczba godzin poświęcona temu zagadnieniu uniemożliwia zapoznanie się przez studentów z innymi źródłami turystycznymi, w których ewentualnie można byłoby znaleźć tzw. ekwiwalenty uznane;
- dominacja transliteracji angielskiej w przestrzeni publicznej²², co na początkowym etapie utrudnia przyswojenie transkrypcji MSWiA w translacji antroponimów i nazw własnych. Tę dążność ku angielskiej transkrypcji podtrzymują łatwo dostępne źródła, jakimi są między innymi *Wikipedia* i blogi poszczególnych podróżników;
- trudności związane z tłumaczeniem nazw przedstawicieli fauny i flory – zwłaszcza że ujęcia taksonomiczne w biologii się zmieniają (na podstawie nowych ustaleń i badań);
- błędy merytoryczne czy nieścisłości w tekście rosyjskim prezentującym trzecią kulturę, nieuchwytnie dla niedoświadczonego tłumacza;
- ograniczenie czasowe w realizacji zadań.

Czynniki subiektywne:

- interferencja językowa z języka rosyjskiego na język polski i na odwrót (przede wszystkim na płaszczyźnie ortograficznej – pisownia wielką i małą literą, morfologicznej – błędy fleksyjne, składniowej – szyk zdania, przede wszystkim pozycja przydawki);

²² Czy też w dokumentach podróży, w których należałoby zastosować określony rodzaj transliteracji.

- brak wiedzy specjalistycznej (przetłumaczenie niektórych fragmentów przewodników/broszur wymaga przestudiowania fachowej literatury);
- opór przed zasięgnięciem konsultacji ze specjalistą w danej dziedzinie;
- tłumaczenie powierzchowne tekstu, niezdawanie sobie sprawy z konieczności głębokiej analizy tekstu wyjściowego (za: Hejrowski 2015);
- tłumaczenie syntagmatyczne;
- zbyt duża wiara we własne siły, umiejętności, wyczucie językowe (Andrzej Voellnagel nazwał tę metodę pracy tłumacza jako pamięciową), co wiąże się z brakiem nawyku samosprawdzania swoich wiadomości;
- unikanie procedury egzotyzacji na rzecz nadużywania procedury adaptacji;
- inne²³.

W ramach zajęć z przekładu tekstów turystycznych możliwe jest wypracowanie tylko do pewnego stopnia warsztatu pracy studenta, wskazanie najważniejszych pułapek translatorskich (niestety, nie wszystkich), albowiem każdy tekst o kulturze niesie ze sobą nowe wyzwania. Jednak część błędów, które popełnia słuchacz kursu, można w pewnym stopniu wyeliminować czy zminimalizować, dysponując nawet niewielką liczbą godzin na jego przeprowadzenie, poprzez omówienie teoretyczne wraz z przykładami najczęściej pojawiających się błędów w tłumaczeniu z towarzyszącymi:

- ćwiczeniami poświęconymi konkretnym problemom językowym i translatorskim (które są wyeksponowane przez dydaktyków-rusycystów przekładu w zakresie tekstów kulturowych²⁴), zróżnicowanym pod względem trudności;
- tłumaczeniem krótkich tekstów (zawierających 200–250 wyrazów) w relacji język rosyjski – język polski. Jest to ważne zwłaszcza dla

²³ Sporadycznie mogą pojawiać się błędy związane z interferencją z języka angielskiego na język polski, zwłaszcza w zakresie konstrukcji składniowych, np. *Katedra Pelplin*. Jednakże listę trudności można rozszerzyć, ponieważ każdy tłumaczony tekst ujawnia nowe problemy.

²⁴ W tym względzie warto posłużyć się klasyfikacją podstawowych problemów tłumaczeniowych omówionych przez Kozłowską, Szczęsny, do których między innymi odnoszą one nazwy własne, tytuły, terminy, pragmatyczne aspekty przekładu, skrótkowce, transkrypcję i transliterację oraz wiele innych (Kozłowska, Szczęsny 2018: 211).

tych przyszłych filologów, którzy niejednokrotnie zaczynają naukę na pierwszym roku studiów z zerową znajomością języka rosyjskiego;

- ćwiczeniami nakierowanymi na autopoprawki błędów tłumaczeniowych i językowych;
- pracą z określonym typem przewodnika;
- wykorzystaniem programów komputerowych, takich jak na przykład MemoQ.

Maria Piotrowska wskazuje na realne zastosowanie w procesie dydaktyki trójstopniowej metodologii:

- etap przygotowawczy (ćwiczenia wprowadzające);
- zadanie tłumaczeniowe (właściwe ćwiczenie polegające na interlingwalnym transferze);
- projekt tłumaczeniowy (Piotrowska 2007: 150).

W przypadku ograniczonego czasu na przeprowadzenie kursu z przekładu tekstów turystycznych, zasadne jest w czasie zajęć ocenianie przede wszystkim aktywności studentów (w roli czynnika motywującego), prac grupowych czy indywidualnych, w systemie punktowym (prace oddane w terminie są punktowane najwyżej). Przyjazna atmosfera na zajęciach oraz uzmysłowienie nieuchronności błędów w procesie dydaktycznym pozwalają na przełamanie oporu nawet wobec prezentacji przygotowanego przez siebie tekstu (prac domowych)²⁵.

Końcowa ocena ćwiczeń powinna uwzględniać zarówno ocenę za całokształt pracy/aktywności w ramach zajęć, jak i za wykonanie już indywidualnie pracy końcowej. W tym wypadku uwzględniłabym poprawne przekazanie sensu tekstu przekładanego, poprawność językową, poprawność transkrypcji, poprawne oddanie nazw własnych, realiów, inności poprzez wykorzystanie procedury egzotyzacji wraz z eksplikacją oraz, na co wskazuje Piotrowska, „zawarte w komentarzu decyzje studenta, podjęte w konfrontacji z konkretnym problemem” (Piotrowska 2007: 157)²⁶. Wydaje się również zasadne, aby studenci mogli w trakcie przygotowania pracy semestralnej

²⁵ W czasie swojej pracy jako dydaktyka przekładu spotkałam się z sytuacją niechęci ze strony studentów do oddawania prac domowych w obawie, aby ich prace nie były prezentowane nawet anonimowo na zajęciach.

²⁶ Szczegółowe rozwiązania dotyczące systemu oceniania prac studenckich (skali ocen tłumaczeń) można znaleźć w pracy Marii Piotrowskiej (2007).

ewentualne wątpliwości natury translatorskiej rozwiązywać w dialogu i pod kierunkiem prowadzącego zajęcia²⁷.

Oczywiście wybór sposobu prowadzenia zajęć i sposobu oceniania zależy od nauczyciela-dydaktyka, od jego doświadczenia oraz od możliwości danej grupy studenckiej (kompetencji językowych i kulturowych), a ona jest różna.

Jaką zatem rolę powinien odgrywać na początkowym etapie kształcenia nauczyciel-dydaktyk? Jak zauważa Ewa Kościałkowska-Okońska (2015: 289): „W klasycznym już ujęciu dydaktyki przekładu możemy wyróżnić trojaki sposób podejścia do roli nauczyciela: nauczyciel jako edytor–korektor (Klaudy 1995: 199), mistrz oraz partner (Sainz 1995: 138)”.

Oso biście skłaniam się ku modelowi nauczyciela-mistrza, który w procesie kształcenia tłumacza towarzyszy adeptowi sztuki przekładu, jest swego rodzaju mentorem na jego drodze ku doskonaleniu swoich umiejętności, gdzie wiedzę zdobywa się między innymi poprzez uczenie się na błędach.

Literatura

- Arct M. (red.), 1916, Słownik ilustrowany języka polskiego, Warszawa/ https://pl.wikisource.org/wiki/M._Arcta_Słownik_ilustrowany_języka_polskiego/ (dostęp:15.03.2023).
- Dąbmska-Prokop U. (red.), 2000, Mała encyklopedia przekładoznawstwa, Częstochowa.
- Dolzhenko G. P., 1988, Istoriya turizma v dorevolyutsionnoy Rossii i SSSR, Idateľstvo rostovskogo universiteta [Долженко Г.П., История туризма в дореволюционной России и СССР, Издательство Ростовского университета].
- Dubisz S. (red.), 2003, Uniwersalny słownik języka polskiego, t. 4, Warszawa.
- Gajda A., 2013, Przewodnik turystyczny czy przewodnik historyczny? – analiza modelu „Przewodnika po powstańczej Warszawie”, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica”, 47, s. 7–19
- Hejwowski K., 2015, Iluzja przekładu, Katowice.
- Jędrzyak T., 2008, Turystyka kulturowa, Warszawa.

²⁷ Ponadto pozwoliłoby to wielu studentom na utrwalenie kompetencji społecznych (praca tłumacza w biurze tłumaczeń jest pracą zespołową) i umiejętności prowadzenia dialogu, a nawet polemiki naukowej, ciągłego poszukiwania nowych rozwiązań.

- Knap M., 2017, Rozważania na temat kompetencji tłumacza tekstów specjalistycznych na przykładzie języka turystyki, „Społeczeństwo. Edukacja. Język”, 6, s. 59–75.
- Kościałkowska-Okońska E., 2015, Zagadnienia końcowe, [w:] Dydaktyka tłumaczenia ustnego, A. Chmiel, P. Janikowski (red.), Katowice, s. 289–310.
- Kozłowska Z., Szczęsny A., 2018, Tłumaczenie pisemne na język polski, Warszawa.
- Lewicki R., 2015, O nazwach realiów i ich tłumaczeniu-próba rewizji, [w:] Przekład – Język – Kultura, t. IV, R. Lewicki (red.), Lublin, s. 109–121.
- Lewicki R., 2020, Wymiar kulturowy w przekładach tekstów użytkowych, „Roczniki Humanistyczne”, LXVIII (7), s. 159–174
- Moczar M., 2007/2008, Interkulturowość w przekładzie tekstów użytkowych (na materiale rosyjskich i niemieckich tłumaczeń przewodników po Polsce), „Rocznik Przekładoznawczy, Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu”, 3/4, s. 161–169.
- Moczar M., 2011, Interkulturowość w przewodniku turystycznym. Studium o odbiorze inności w przekładzie, Lublin.
- Ostaszewska D., 2015, Przewodnik turystyczny: z badań nad modelem i jego przeobrażeniami, [w:] Gatunki mowy i ich ewolucja. Gatunek a granice, D. Ostaszewska, J. Przyklenk (red.), t. 5, s. 75–84.
- Piotrowska M., 2007, Proces decyzyjny tłumacza. Podstawy metodologii nauczania przekładu pisemnego, Kraków.
- Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/;2525240/> (dostęp: 12.04.2023).
- Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/wyszywanka;2540987.html> (dostęp: 12.04.2023).
- Stabryła S., 2011, Podróże i turystyka w starożytności. Wybrane problemy, [w:] Turystyka w kulturze – Kultura w turystyce, T. Homa, K. Duda (red.), Kraków, s. 39–47.
- Stec W., 2020, Interferencja w przekładzie jako skutek wzajemnych oddziaływań języków (na przykładzie tłumaczeń tekstów z zakresu prawa w parze językowej polski-rosyjski), „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, 55, s. 1–16.
- Sultanka – biała rasa kurczaków: cechy hodowli w domu, <https://po.supermg.com/zwierz%C4%85t/15776-sultanka-bia%C5%82a-rasa-kurczak%C3%B3w-cechy-hodowli-w-domu.html> (dostęp: 22.04.2023).
- Szczęsny A., 2007–2008, Czy można się uczyć na (cudzych) błędach? Z problematyki nauczania tłumaczenia pisemnego, „Rocznik Przekładoznawczy, Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu”, 3 /4, s. 297–314.
- Szczęsny A., 2011, Embarass de choix – nazwy własne jako odwieczny problem w dydaktyce tłumaczenia pisemnego. Między normą a uzusem (na przykładzie

tekstów polskich i rosyjskich), „Rocznik Przekładoznawczy, Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu”, 6, s. 193–213.

Szczęśny A., 2021, Eklezjonimy jako problem przekładowy (na materiale języka rosyjskiego i polskiego, „Studia Rossica Gedanensia”, 8, s. 79–93.

Tolkovyy slovar' Ozhegova, [Толковый словарь Ожегова], <http://gufo.me/dict/ozhegov/typ/>. (dostęp: 22.04.2023).

[Tolkovyy slovar' Kuznetsova, Толковый словарь Кузнецова], <https://gufo.me/dict/ozhegov/%D0%BF%D1%83%D1%82%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/>. (dostęp: 12.06.2022).

Voellnagel A., 1973, Jak nie tłumaczyć tekstów technicznych, Warszawa.

Walas B., Kruczek Z., 2010, Promocja i informacja w turystyce, Kraków.

Ziarkowski D., 2016, Najstarsze polskie przewodniki jako źródła do dziejów turystyki, [w:] Z dziejów wychowania fizycznego, sportu i turystyki w Polsce i w Europie, J. Kosiewicz, E. Małolepszy i T. Drozek-Małolepsza (red.), Częstochowa, s. 265–279.

Translation errors in tourist guidebooks based on the analytical projects of second-year students of Russian studies

Summary

This paper aims at analysing translation errors made by students of Russian Studies at an early stage of their Russian language learning and of translation of tourist texts (tourist guides and occasionally tourist brochures). The author attempts to define the underlying causes for errors and to categorise and evaluate them. This topic is relevant primarily due to the limited representation of this type of translation in undergraduate language study programmes at Polish universities. The analysis of the research material presented in this paper shows that with a limited number of classes, numerous translation errors present in students' works (including purely linguistic errors) can be minimised only through a specific selection of exercises and individual work with the student.

Keywords: tourist guide, students of Russian Studies, translation error, teaching translation of tourist texts

